

YILI
1939

DERME

Sayı
12

Malatya Halkevi tarafından neşrolunur gayrimevkut Dergi

İÇİNDEKİLER:

19 Mayıs.....	Melâhat SEZENER
Sosyolojiye göre ahlâk.....	Yusuf ATAMAN
Tarih diyor ki.....	H. Hüsnü TULUN
İnönü (Şiir).....	Melâhat SEZENER
Malatyada Selçukiler ve Danışmendiler.....	Bedri İZOL
Eski Medeniyet sahaları.....	Sadi ARCAK
Güzel Sanatların Menşei.....	Fethi GÖZLER
Gönül Yarası (Hikâye).....	Melâhat SEZENER
Kızılın köyü tetkikleri.....	O. Totay SALGIR

19 MAYIS

Ulu Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığı gün... Sisli Türk ufkunun ebedi bir müşfik aydınlığı ile nurlandığı, bu büyük Türk inkilâbına ilk mesut adımın atıldığı gün!..

19 Mayıs 1919 da engin malilikleri aşarak tasarladığı muazzam işi başarmak için Samsun'a gelen Mustafa Kemal; engellerden yılmadan, mücadelelerden usanmadan, damarlarında mukaddes bir yangın halinde yanan aşktan kuvvet alarak, güvendiği milletine dayanarak tarihlere sığmayacak kadar büyük eserine başladı. Yokluktan varlık, ölümden hayat yaratan muazzam Türk inkilâbı; geniş hamlelerle her gün biraz daha serpilip büyüyerek kötülükleri, gerilikleri yıktı. Bizi insanca yaşayışın bütün imkânlarına kavuşturdu.

Bu güneşli inkilâbın başlangıcı olan 19 Mayıs en şen Bayramlarımızdan biri, gençlik ve Spor Bayramı olarak her sene kutluyoruz.

Gençlik ve Spor Bayramı! Yarının en değerli ümidi olan Türk gençliğinin idmanla çelikleşmiş körpe, gürbüz vücutlarını bir örnek kıyafetleri içinde görmek "Canlanmış bir kudret, tecessüm etmiş iman halindeki binlerce Türk yavrusunun tek kumanda ile aynı jimnastik hareketini en güçlü bir aksama vaki

olmadan tam bir düzenle yapmalarını seyretmek, insanı yüreğini sevinç enginlerine ulaştırıyor."

Duyulan ıftihar gözlerde bir dizi yaş halinde biriktiriyor.

Atatürk'ün büyük Türk inkilâbını büyük Türk Cumhuriyetini armağan ettiği yeni nesil; bu can değer yadığara lâyık, o muhteşem emaneti sonsuzluğa kadar koruyabilecek bir seciye ve kudretle yetiştiriliyor.

İnönü vatanında, İnönü'nün arında, Ebedî Şefin tutuşturduğu mukaddes meşaleyi eller üstünde taşıyarak büyük ülküye doğru ilerleyeriz. Bugünkü hür ve mesut yaşayışımız O'nun eseridir.

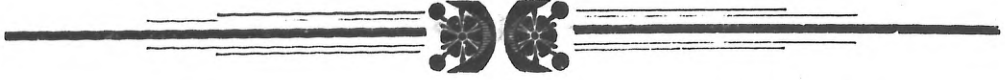
İyiye, doğruya, gözele kavuşmamız, Türk ülkesinde her türlü ilerleme ve yükselme imkânlarını bulmamız onun eseridir. Bayrağımızın şerefli gölgesinde mustakil bir devlet vatandaşı olmanın bütün lezzetli tahassüsünü tadararak göğsümüzü ıftiharla kabartmamız onun eseridir.

Yarını da dün, bugünü gibi zaferlerle dolacak tarihe malik eşsiz Cumhuriyet Türkiye'si onun eseridir.

Sonsuzluğun kucagında rahat uyu, kahraman Atatürk!... Yolun yolumuz, hedefin hedefimizdir. Göz yaşlarımız kabrine şebnem Türk-lüğün ebedî minnet ve şükranı temiz alına çelenk olsun!...

Melâhat Sezener

Sosyolojiye göre ahlâk

—Geçen sayıdan artan —

Fakat kuvvetli kaideleri olan bir ahlâk bunları zabt ve meneder. Ya onun sınırlarını hiç bir şey tecavüz etmez. Ahlâkı hayatın kökünde intizam ve ahenk zevki ile ahlâkî seadet hissi vardır. İşte bunların karışık bir tarzda imtizacı inzibat fikrini tevhit eder. Bunun gayesi hattı hareketi tanzim etmektir. Ahlâkî bir kaide mutat bir tarzı hareket değildir. Mahiyeti o kadar kuvvetlidir ki, her hangi bir arzu saikasıle onu tâdil ve islâh edemeyiz. Kendi kendimize yaptığımız hattı hareket programı böyle bir kaide olmaktan uzaktır. O nihayet bir proje olmak hududunu aşamaz. Bu itibarla ahlâkî kaide mefhumunda intizam fikrinden başka hüküm ve nüfuz yani (otorite) fikride mevcuttur. Binaenaleyh moralitenin, yani ahlâklılığın ilk unsuru olmak üzere (inzibat) fikrine raslarız. Bunun mevcudiyeti ahlâk için zaruridir. Çünkü ahlâkî kaideler bizim tabiatımızı zorlar. Tabiatımızın arzularına muhaliftir. Ferdi, ister istemez muti yapabilmek için bu otoritenin olması lazımdır. Fakat otorite yalnız taşkın ve serkeş kuvvetlere karşı çıkar. Onları zabt ve tahdit eder. Yoksa haddi zatında mutedil adam, ahlâkî kaidelere kendiliğinden uyan her fert böyle bir şeyle karşılaşmaz. Böyleleri he-

ran geniş bir hürriyet sahası hissederler. Fakat muhalif bir hareket yapmak mecburiyetini duyunca içinden kendisini zapta çalışan bir kuvvet bulur. Ahlâk eğer bizde kendi yaradılışımıza ve temâyüllerimize göre hareketler beklemiş olsa idi böylele mücbir bir tavur almağa lüzum görmezdi. O zaman vazifesi, memnu olan sahalara tecavüz etmemesi için ferde va'ız ve nasihat etmekten ibaret olurdu.

Mamafi ahlâkî inzibat fikri temamen sabit ve lâyetegayyer değildir. Bunun fikirlere işleyiş tarzı ve intişarî da muhtelif heyeti içtimaiyelere ve onların tekâmül derecelerine ve mefkûrelerinin azametine göre değişebilir. İçtimai hayat tekamül esnasında bir çok safhalardan geçer. Ahlâk telâkkileri ve kaideleride bu tekamüle muvazi bir seyir takip eder. Ahlâkî mefkûrelerin inkişafı için umumî kaidelerinin mihanikî itiyatlardan ibaret olması, otoritesinin tenkidin ulaşamayacağı kadar sayılan bir mevkide bulunmaması icap eder. Mütakâmil cemiyetler ahlâkî inzibat fikrini telkin ederken göz önünde bulundurdıkları cihet budur. Halbuki iptidai ahlâkta böyle bir şey olmadığını görmüştük. Otorite, ahlâkî kaidelerin müessir olmaları namına zaruridir.

Bu zaruret inzıbat fikrini doğurmuştur. Binaenaleyh ahlâkın ilk unsuru olarak inzıbat fikrini kayıt ediyoruz. Bu fikrin içinde zabt ve menetmek, tahdit etmek ve emretmek manaları vardır.

Moralitenin ikinci unsurunda cemiyete ve onun mefkûrelerine bağlı olmak keyfiyetidir. Dürkaym, ahlâkî efalımızın gayesinin cemiyet olduğunu bir çok mukni mülâhazat ile sağlam bir şekilde isbat etmektedir. Şahsî gayelerim için sarfetteğim hareketlere hiç kimse ahlâkîdir, demez. Bu nevi hareketler yalnız mahdud bir zümreye münhasır kalan (Ütilitarizim) ahlâkçılarına göre bu vasfa lâyıktır. Fakat mahdud bir zümre mâşerî vicdanın telâkki ve hükümlerini tercüme edemez. Mâşerî vicdan bizim şahsî efalımıza ahlâkîdır, vassını vermemiştir.

Bizden başkaları için sarfedeceğimiz mesâi de bu vasfı alamaz. Çünkü insanlar yaradılış itibarile müsavidirler. Bunu herkes bilir. Bundan başka bütün fertler kendilerini daha faik görmeğe fıtratan mütemayildirler. Binaenaleyh hiç bir ferd başkaları için sarfedilen bu nevi efale böyle bir vasfı vermeğe yanaşamaz. O halde ahlâkî efâl ne ferdin kendisinden ve nede malûm eşhasa hizmet maksadile sarf edilen efâle denmiyor. Bu efâl bu iki mevcudun fevkında ve ahlâk mefhumunun azemetile mütenasip bir mevcudiyete mâtuf olsa gerektir. Bu mevcudiyette hiç şüphesizki cemiyettir. Cemiyet, ferdlerden ve fertlerin riyazı yekûnundan daha üs-

tün bir varlıktır. Fertlerden mürekeptir. fakat onların evsafı ile beraber haiz olmadıkları daha büyük evsafı da haizdir. Nasılki tunç, mürekkep olduğu bakırla kalaydan daha fazla evsafa maliktir. Canlı höcre dahi alelade bir takım madenlerden; azot, karbon, müvellidülmâ ve müvellidühumuza dan mürekeptir. Bu madenlerin riyazı yekûnu kendilerinden başka bir şey değildir. Fakat memzûç şekilleri yüksek bir varlığı, esrariengiz varlığı yani hayatıyeti temsil eder. Cemiyet te aynı mahiyettedir. Gerçi onun unsurlarını teşkil eden fertler kimyevî alaka ve tesirlerle yekdiğerine merbut değillersede, bu alaka ve tesirlerden daha kuvvetli ve müessir olan şuûr rabıtalare yekdiğerine memzuçdurlar. Bu imtizaç fertlerin fevkinde bir kudret ve evsaf menbaı teşkil eder. Hakiki bilgilerin doğup yaşadığı manevî sahadır. Ölmez; ferlerin müktesebatını yaşatır ve nesilden nesle intikâl ettirir. Şuûru; unsurlarınınkinden çok daha fazladır. Hayvan cemiyetleri bile kendilerine göre birer şuûra malik olduklarını fevkalâde zamanlarında ihsas ederler: Gayri tabii ahvalde ve meslâ bir tehkiye anında teşekkül eden koyun cemiyetlerinin bir mefkûresi ve gayesi vardır.

Yusuf ATAMAN

Bitmedi

Tarih Diyorki:

Ben, dünya ile beraber doğmuş ve ölmeğe mahkûm şeni bir varlığım. Şahsımda toplanan hadisat ve şununatı avalimin büyüklük ve küçüklüğünde zerre kadar bir fark yoktur.

Ben, iyi ve fena bana mal olmuş her hadiseyi, her vakıayı, her varlığı, her yokluğu aynile ve bi taraf bir gözle saklamağa ve ahlafa intikal ve tebliğe bir vasıtayım. Benim bn varlığım önünde: boyun eğmemiş bir tacidar, çökmemiş bir saltanat üful etmemiş bir benlik yoktur.

Benim şahsiyetimde: yetmiş bin tane adem babaları vardır. Hangisine sorsanız " ebülbeşerim,, der. Fakat, ben onları bilir ve kolayca tanırım. Onlar beşeriyetin ilk devrelerini teşkil ediyorlardı, amansız dünyamızın tabi'i sadmelerine dayanamadan çöküp gittiler. Her çöküşünde, ne israili mâhazin bildirdiği yedi bin sene kadar genç ve nede bilinemiyecek kadar ihtiyar bir zaman alıp götürdüler. Onlar, başlı başına bir dünya ve başlı başına bir alem olarak gelip geçtiler. Bu gün izleri bile yoktur. Onlarda: Kitabı hayatımın ilk harfi olabilecek bir Uluya rast gelmedim. Muteessirdim: ister, durğun sular kenarında başlıyan hayatın tekemmülü ile yer yüzünde kendini gö-

ren ilk insan; ister mahiyeti malûm bir hadise ile Cennetten koğulan adem ve isterse bunun bu güne kadar evlâtları arasında gelip geçmiş millî kahraman, müceddidi din ve ahlak bilinen Ulular olsun; hiç birisi, bana yeni bir devre yeni bir hayat başlangıcı olabilecea bir tazelik veremediler. Daima ihtiyarladım. Ve bu gün asır dide bir ihtiyarım. Çünkü: bunlar yıkdılar, yapamadılar, yıkmaları, yapmalarına üstündü.

Tozlu yapraklarımı karıştırırsanız: Ademin yakasından yapışarak geldiğini bir cephe ile görüp öğrendiğiniz (dalalette kalmış olmalıdırlarki bir muhite ve bir ülkeye munhasır) yüz yirmi beş bin peygamber vardır. Bunlarda varız dediler, gelip geçtiler , hele bir çokların isimlerini bile sakladım . Bunlar arasında ikinci baba nuhun kırık teknesinin tabii ve mevzii bir hadise neticesi cudi dağının tepesinde kalmasile insanların yer yüzüne yayılması gipi vakalarda gizliyorum . Yazıcının muhayyelesile mebsüten mütenasip yükselmiş israili efsanevi hikâyatında görürsünüz , bunlarda ancak zaif kanatlarımı doldurmak için geçmiş ve yer almışlardır .

Her milletin efsanevi kahramanlarının büyüklüklerine yer verdim.

Onlarda , beni sarsmadı .

Ne hititlerin yaradıcı imperatorları ; ne , mısırlıların uluhiyet iddia eden ferainesi; ne asurilerin cebbar hükümdarları; ne, finike ve kartacalıların biricik kumandanı; ne, eski İranilerin müstevlil şahları; ne Romalıların varlıklı imparatorları; ne; Yunanilerin ilim ve fazilet üzerine dayanan Cumhur uleması; ne Arapların islâmiyetle doğan halifeleri velhasıl tanınmış milletlerin büyükleri bile bana hiç bir tesir yapamadılar. Bunlarda pek kolayca yuttum.

Kimisi , yıkdı yapamadı . kimisi . yaptığını yıktı . Kimisi , yapamadan yıkıldı gitti . Kimisi , yaparak bıraktığı ellere ruh vermedi öldürdü .

hakıkatta bir ve birlige kavuşmak üzere didinmiş ve çarpınmış müteaddit Allahlara tapan eski milletlere , bunları bu yollardan ayırarak beşeriyeti insani sıfat ve mezaya ile muttasıf edebilmek için uğraşan din mücahit ve Peygamberlerinin büyüklüklerini bile saklıyorum, hemde kolayca

Bunlarda, büyüklükleri nisbetinde; zamanına göre kendi hür ve müstakil düşüncelerini yürütebilmek için öldürmeyi alet kabul etmişlerdir. Bunların mücerret fikirlerinin kökleşmesi uğrunda mübah kabul ettikleri öyle gayri ahlâkı ve feci sahneler vardırki: hâlâ benim yapraklarım bu kan kokan levhalarle doludur, bakdıkça utanırım :

Ben, öyle bir hazineyimki “efsane olsaydı, bir gece aydan direk gibi inen bir nurla hamile kalan ve doğan (alango) ve ona benzer diğer üfleme ile meydana gelen bir varlığın büyüklüğünü taşıyorum.

Ben, öyle bir varlığımki; ümmi olduğunu söylediği halde dünya durdukça; insanlığa hocalık eden, yol gösteren, ışık veren, nur serpen, hazreti peygamberin de satiri insaniye ve uluhiyyesi de sinemde saklıdır. Ben bunlarlada iftihar duymuyorum. Bunların varlığı karşısında titremedim.

Bunlar; bile henüz kitabımın başlangıcı olamadılar. Bana, bir milletin ismi söylendiği ve yazıldığı zaman kendimi ona göre hazırlar m. Daima hürmet hissi duyduğum bir milliyet varsa oda Türk milleti olmuştur.

Bu milletin eserlerini okumak üzere sahifelerim üzerinde karımın parmakları gezdiği zaman, birikmiş tozlardan kurtulur ve tezelenirim.

Büyük adam yetiştirmek için canlı bir makine olan bu asıl ve necip milletin, büyükleri daima yüzümü ağartır. Ve daima hayatıma bir zindelik verir.

Onları ve eserlerini güçlkle sineme sığdıra bilirim. Zira onların yaptıkları benden bile büyüktür. Dünya da bunlardan başka hiç bir kimseye ve hiç bir millete boynum eğri değildir. 1288 de bu kahraman milletin asıl bir anası Mustafa isminde birini dünyaya getirdi.

O vakit , kanımda bir cevvaliyet ve canımda bir zindegi his ettim ve bunu iyi bir neticenin mübeşşiri bildim. Büyüdü , Mektebe girdi, okudu, kemal oldu. Yükseldi, zamanile milletin girişilmesi doğru olmadığını söylediği bir savaşa girdi . Harp talii tersine donerek milleti parçalamağa koştu, o va-

kit milletine bir) snr,, ufledi , her kes uyandı. Koşdu ve kapusuna gelen düşmanı koğdu, evine ve yurduna sahip oldu, millette kemali gibi kemalını buldu .

Kelimelerle tevsifine imkân olmiyan ulu Atanın yarattığı inkılbin büyüklüğüle karşılaşa bilecek hiç bir inkılap sahifelerin arasına geçmemiştir .

Büyük harbin sonlarında zamanın iştaha kabartan sufrası bafına oturanların, karşılarına ; tanıdığım gündenberi esaret abul etmemiş Türk Milletinin süngü bomba et ve kemik yığını çıkmış ve kolay yutulur. Lokma olmadığını cihana bildirmiştir.

İşte bu kudretli milletin başına geçen Atatürk; bünyesini içden gemiren eskilik mefhumunu yıkmış, devirmiş, yenilik örgüsünün ip uçlarını çözerek vermiş ve yükselmiştir.

Açtığı yol ve saçtığı nuru, bilip anlayan on sekiz milyon milletinde emanet ederek ebediyete gitmiştir.

Ey Ata !. Sen ölmedin, benimle beraber yürüyüp yaşayacaksın ...

Başardığın iş ve devrimciligin başında ikindi Güneşi kadar bulundun, ne olurdu ? Bir gün duraydın. Ben, daha görmedigim nelere şahit olacaktım .

Bütün haşmet ve ışıklarla aziz Türk milletinin berrak seması üzerinden kısa bir zamanda ateşin gözlerin gurup ederken, Aynı azım ve imanla mücehhez Yavuz İsmet İnönünün yapıcı ve yakıcı Güneşi doğmuştur .

Sen müsterih ol, ve uyu, ruhun üzülmessin ve tasalanmasın .

Kurduğun inkılap ve rejimin ve dünyanın ne olduğunu bilip anlayan

milletin de başında bulunan kardeşin Yavuz İsmet İnönü mevcuttur .

Bu doğan güneş, senin kurduğun binayı yükseltecek; yurdun bozkır ve sitele rinde yeşertecek; İlimizin en hicara köşesne ilim ve irfan nurunu saçacak; makine devir ve sanatını tamamlayacak; Bütün memleket ve milleti refah ve saadete kavuşturacak; fabrikasönmek bilmiyen dumanları ve çıkardıkları sedalerilede yurda yürü nidasını yükseltecektir.

Bu güneş, benimle beraber doğan büyük Türk milletinin feyyaz ve kudretkâr sahasında bulamadığı yeri ancak çorak ve taşlıklarında arayan riya, tabasbus temelluk, bil vasite yükselme otlarını da yakup yıkacaktır.

Yapıcı ve koruyucu vasıflarile bidayetinden nihayetine kadar bir arada çalışan kardeşlerin meydana getirdiği bu muazzam varlık bu gün demir bir irade ve çelik bir bileğe dayanarak yükselecektir.

Bu bilek, harp meydanında kılınç, sükün zamanında kalem kullanmasını bilen büyük İsmet İnönüdür.

Sorarım bana düşün hisse nedir ? ...

Bunlardan bana düşen hissede: gençleşmektir. Artık temsili ihtiyarlığımın dinç ve tuvana olarak yapılmasını ve bu şekilde tanınarak anılmasını istemeğe hak kazandım.

Çünkü: kitabımın başlangıcı alfabemin "A," sını Ulu Atatürk teşkil etti.

Ben artık yeni bir devrenin yeni bir dünyanın başlangıcıyım.

H. Hüsnü Tulun

İnönü

Atatürkün sevgili arkadaşı, yoldaşı,
Sen kazandın o çetin, o emsalsiz savaşı
Düşmanı bir hamlede ana yurtdan çıkardın,
Bu zafer hatırası oldu mukaddes adın ..

Yüreğimiz sevginle, sevincinle doludur,
Tuttuğun yol ümidin, mefkûrenin yoludur.
Ardında bütün millet hep elele vererek,
Yuruyoruz hedefe, bir tek dilek, tek istek ..

Coşan iman halinde; sel gibi kabararak,
Dar geçitler, engeller, kızgın çöller aşarak
Varacağız yarının güneşli günlerine,
Ulaşacak ruhumuz sevinç enginlerine.

Tutuyorsun elinde ülkü meşalesini,
Türkü yüceltmek için tanrı yolladı seni,
Sen kalplerde heyecan, gönüllerde dileksin..
Başımızın üstünde ümitden bir çelenksin!

Melahat Sezener

Malatyada Selçukiler

VE

Danişmendi Hukûmeti

Malatyada yıllarca icrayı hukûmet eden Selçukilerin tarihi hayatlarına temas etmeden evvel Kayseri, Sivas, Malatya ve havalisinde sözleri geçen Danişmendilere ve o sıradaki tarihi vakalara kısaca bir göz gezdirmek, yerinde ve münasip olacaktır. Bu itibarla mevzuumuzla çok yakından ilgili bulunan Ehlisalip seferlerine kısaca temas edelim !...

Hiristiyanlık aleminin kudüsü almak için Müslümanlarla yaptıkları muharebelerin teminine bir yol mahiyetinde olan Anadolu o sıralarda büyük bir imperatorluk tesis eden Selçuk Türklerle meskûndü. Selçuk hükümdarlarından (Melikşah) bütün garbi Asya'yı, Çin hudutlarına kadar fethetmiş, vefatında Selçuk imperatorluğunu müstakil idarelere taksim etmişti. (Türkiye tarihi).

Ehlisalip seferlerinin birinci devirlerinde Selçuk tahtında Süleymanın oğlu birinci (Kılıçarslan) ve Danişmendi tahtında da Mehmet Gazinin oğlu (Yağibasan) bulunmakta idiler.

Kılıçarslan Selçuk tahtına geçtikten sonra, Anadolu'nun bazı mühim yerlerini Bizansların elinden al-

mıştı. Fakat Ehlisalip seferlerine başlamak üzere Avrupada büyük bir ordunun teşkil edilmekte olduğu haberi, henüz yükseliş devresine ulaşmamış olan Selçuk hükümdarı Kılıçarslanı endişeye düşürmüştü ve komşusu olan Danişmend hükümdarı Yağibasanla anlaşmaya sevk etmişti.

(1164) Yılın da Bizans imperatoru muavin kuvvetlerle İstanbul'dan çıkarak Anadoluya doğru yürümeğe başlamıştı. Bizansın bu kuvvetli ordusuna karşı koyabilmek için Kılıçarslan ve Danişmendi hükümdarı Yağibasan civarlarında bulunan Türkmenlerden bir çok asker toplamışlardı. Fakat kendi kuvvetlerine pek faik bir durumda olduğunu sezdikleri Bizans ordusile karşılaşmaktan sarfınazar ederek onlara gece baskınları yapmayı daha münasip buldular ve bu suretle Bizans ordusunu devamlı baskınlarla yıpratmaya, neticede takatı kesilen düşman ordusunu avdete mecbur ederek bir çok kaleler almaya muvaffak oldular.

Bizans imperatorluğunun saldırıları bu suretle defedildikten sonra, (1165) yılında Kılıçarslanla Danişmendilerin arası aşağıda zikredilecek bir sebepten dolayı açılmış ve komşu iki hükümdar çarpışmağa mecbur kalmışlardır - şöyleki :

Kılıçarslan Erzurum beyleri olan Saltıklardan bir kız ile evleni-

yordu. Erzurumdan kalkarak Anadolu'ya ağır ve değerli yüklerle gelmekte bulunan gelin alayı yolda Danişmendilerin tecavüzüne uğradı. Gelinin bütünü ağırlıkları yağma edildi. Danişmend oğlu Yağibasan, esir edilen gelini kız kardeşi oğlu (Zünnun) ile evlendirmek emeline düştü. Halbuki kız din bağı ile Kılıçarslana düğümlemişti. Bu düğüm bozulmadıkça kızın Zünnun ile evlenmesine imkân olmadığından Yağibasan o zaman din büyüklerini davet ederek bu düğümün bozulması çarelerinin araştırılmasını bildirdi. Bunun üzerine hocalar kız dininden dönecek olursa din bağının çözüleceğini ve yeniden Müslüman olduktan sonra Zünnun ile evlenebileceğini bildirdiler. Bu suretle din düğümü mahzuru ortadan kaldırılarak kız Zünnun ile evlendirdiler. (Müneccim başı).

Kılıçarslan bu beklenilmiyen hadiseyi işitir işitmez, ordusunu başına tophıyarak Danişmendilerin ülkesine yollandı ve çetin bir vuruşmadan senra mağlup oldu. Bu çirkin hadisenin intikamını almak istiyen Kılıçarslan Bizans imparatorundan aldığı yeni bir kuvvetle tekrar Danişmendilere saldırdı.

Bu sefer Danişmendilerin askeri bozuldu ve Yağibasanda öldürüldü. Kılıçarslan Danişmendilerin bir çok yerlerini istilaya muvaffak oldu.

Asıl bozuşma hadisesini meydana getirmiş olan Yağibasanın ölümü dolayısıyla yerine Zünnun geçti, aradaki burudette bu suretle kısmen bertaraf edilerek, Zünnun Kayseride icrayı hükümete başlamıştır.

Bir aralık Kılıçarslanın kaim babası Saltık oğlu (Nurettin) ile de araları açılmış ve bu açılış bir çarpışmaya kadar ilerlemişti. O zamanlar bu hadiseye muttali olan Mısır vezirlerinden (Salih,) Saltık oğlu Nurettine yazdığı Arapça bir şiir ile, Müslüman Türk komşular arasında bu gibi boğuşmaların doğru olmadığını, düşman boğazlarına sarılmışken iki komşunun dirliksizliklerinin fena olduğunu bildirmiş, onların hareketlerini takbih etmişti. Fakat, Mısır vezirinin yazdığı bu mektup Nurettin Mahmudu teskin etmemiş olduğundan (1172) Yılında ve kuvvetli bir ordu ile Selçuk hükümdarı Kılıçarslan üzerine yürümüştür. Buna da amil şu idi:

Danişmen oğlu Yağibasanın harp meydanında ölümü dolayısıyla yeniden intikam hisleri dirilmiş olan Kılıçarslan, her ne olursa olsun eski öcünü almak sevdasına düştü. Danişmend ülkesine yürüdü. Kayseri de Danişmendiler hükümdarı olarak bulunan Zünnun bu tecavüz üzerine firar ederek Şamda bulunan Saltık oğlu Nurettine iltica etti. Ve korunmasını diledi. Bunun üzerine Nurettin Kılıçarslana bir mektup göndererek Danişmend ülkesinden el çekmesini, aksi taktirde işin fenaya müncer olacağını bildirdi. Kılıçarslan bu mektuba cevap bile vermediğinden, Nurettin ordusunun başına geçerek Kılıçarslanın ülkesine doğru yürüdü.

Geysun, Besni, mirzeban Mirzebanı şehirlerini aldı. Askerlerinin mühim bir kısmını da Sivasa göndermek sure-

tile orayı da elde etti.

Kılıcarşlan, Nurettinin kuvvetli bir ordu ile üzerine geldiğini haber alınca telâşa düştü ve barış yolile Nurettini geri çevirmek çarelerine tevessül etti. Esasen o sıralarda Ehlisalip seferleri Türk hükümdarlarının huzurunu bozduğu gibi, komşuları bulunan Frenklerin de sık sık hudutları tecavüz etmeleri Nurettinin Anadolu'da uzun müddet kalmasına bir mani teşkil etmekte idi. Kılıcarşlanın müracaatı üzerine aralarında bir takım şartlar takarrur ettirilerek Nurettin memleketine avdet etmiştir. Şartlardan birisi:

Ehlisalip seferlerine karşı Nurettin bir harbe giriştiği taktirde Kılıcarşlan'da ordusile bu harbe iştirâk edecekti. Sivas Danişmendililere verilecek ve Nurettinin bırakacağı adamları da Sivastakalacaklardı.

Fakat (1173) Yılında Nurettinin vefatı Kılıcarşlanı tekrar harekete getirmeye kâfi bir sebep teşkil etmiştir. Ötedenberi rakibi bulunan Danişmendileri ortadan kaldırmak emelini tasarlıyordu. Nihayet kuvvetli bir ordu ile Sivas üzerine yürüyerek bütün Danişmend ülkesini fethetmiş oldu. Kılıcarşlan Danişmendi hükûmetine nihayet verdikten sonra, Saltık oğlu Nurettinin sağlığında Selçukilerden almış olduğu (Reyan) kalesini de geri almak hevesine kapıldı ve yirmi bin kişilik bir ordu ile kaleyi kuşattı. Nurettinin yerine geçen oğlu (Melik Salih,) henüz bir çocuk olduğundan bu tecavüzün menini Eyüplü (Salâhaddin) den rica ettiler. Salâhaddin kardeşi oğlu (Takiyeddin) bin atlı ile Kılıcarşlanın üzerine yolladı. Bu bin atlının ani saldırıları, Kılıcarşlanın

yirmi bin kişilik ordusunun bozulmasına neticelenmiştir. (Müneccim başı)

Kılıcarşlan Bizanslılarla daha bir çok savaşlar yaptıktan ve bir çok şehirler, kaleler aldıktan sonra ülkesini tevsi etmişti. Fakat yaşı git gide ilerlediği için sağlığını da ülkesini oğullarına taksim etmeyi tasarlıyordu. Nihayet bu arzusunun tatbik sahasına koydu. Oğullarından Gıyaseddin Keyhüsreve Konyayı, Muhittin Mesuda Ankarayı, Muiziddin Kayser şaha Malatyayı, Nurettin Sultan şaha Kayseriyi, Rükneddin Malik şaha Sivas ve Aksaray, Nizameddin Argun şaha Amasyayı, Nasreddin Berkıyruk şaha Niksar, Sencer şaha Ereğliyi, Arslan şaha Niğdeyi verdi. Fakat sonraları memalikin taksim ettiğtne peşiman oldu.

(Münecim başı) Birinci Kılıcarşlanın oğlu Keyhüsrev ile birlikte Kayseri kalesini kuşattıkları bir sırada vefat ettiğini, (Türkiye tarihi) ise Elcezireden dönerken (Fırat) a düşüp boğulduğunu ve (Şemsaniye) ye defnedildiğini, (İbni Bibi) ise Kılıcarşlanın Konyada hastalandığını ve orada medfun bulunduğunu yazmaktadır.

Kılıcarşlanın ölümünden bir sene sonra büyük oğlu (Rükneddin Melik şah) babasının yerine geçti. Diğer kardeşlerinin ellerinden memleketlerini almağa başladı. Niksar, kardeşleri Nizameddin ve Nasreddin in ellerinden aldı. Oradan Malatya ya yürüdü, kardeşi (Muiziddin) in elinden Malatyayı (1191) tarihinde aldı. Muiziddin Eyüplülerden (Melik Adil Ebubekir) in kızı ile evli bulunduğu için onun yanına kaçarak orada yerleşip kald.

Bedri İzol

—Bitmedi—

*Çalışmalara Yeni Bir Hız Veren
Halkevimizin Değerli Başkan,
Avukat Şefik TUĞAY*

*Yayın ve Kitapsaray Komite
Üyesi Değerli Arkadaşımız
Yusuf A'aman*

*Yayın ve Kitapsaray Komitesi-
nin Kıymetli Delegatesi
Melâhat Sezener*

*Mecmuamıza Değerli Kalem-
lerle Yardımda Bulunan
Dil, Tarih, Edebiyat
Komitesi Üyesi
Hüsnü Tulun*

*Yayın ve Kitapsaray
Komitesi Başkanı
Bedri İzol*

*Mecmuamıza Muzaheret-
lerini Esirgemiyen Dil,
Tarih, Edebiyat Kom-
tesinin Delegatesi
Sadi Arcak*

Eski Medeniyet Sahaları

En eski medeniyet sahalarının den biri olduğu son zamanlarda anlaşılan Çin'de mezopotamyaveya Mısır derecesinde bir medeniyet mevcut olduğu bilinmiyordu. Çinli diye tavsif edilen Çin yerlisi aslı bir Çin ırkı olarak kabul ediliyordu. 1912 ye kadar Çin'de müstakil bir medeniyetin mevcut olduğu ileri sürülüyordu. 1919 da başlayan Çinin arkeolojik hafriyata ve ilmi esaslara müstenit tetkiki bir kanaati yıktı.

Yukarı Sarı ırmak vadisinde ve 1920 de Kansuda yapılan hafriyat ve Hunandaki kazılar neticesinde çok daha eski devirlere ait medeniyetlerin varlığı isbat edilmiştir.

Birinci hafriyatta Neolitik medeniyeti getirenlerin medeni vasıfları tam olarak geldikleri, ikinci defa yapılan kazıda sana! ve teknik eserlerin garpten gelmiş olduğu ve gelenlerin Türkistan'dan geldikleri teyid ve isbat edildi.

Bu gün anlaşılmıştır ki bir Çin'li ırk yoktur. eşkâl ve evsafı tamamille bir ve müşterek sarı renkli bir insan tipini diğer ırklardan ayırmaya yetecek uzvî ve hayati evsafı toplayabilmek imkânsızdır.

Elde edilen vesikalar bize Hunan ve Mançorya eserlerinin tamamille Türk sanat tekniği ile yuğrulanmış bir medeniyet eseri olduğu meydandadır.

Hintte'de vaziyet aynidir. Burada da son zamanlarda yapılan kazalarda (herappa ve mohoncudarada) orta Asyadangelmiş Brakisafal ırkın medenî eserleri görülmektedir. Mezo Potemyada da ilk defa 1842 de Musul—Fransız konsolosu Botta tarafından yaptırılan hafriyatta (Kuyuncuk, Harsabat) insan yüzü, kanatlı boğalar ve nefis kâbartmalar çıktı ve Luur müzesine önderildi. Hafriyata devam edilerek Asur hükümdarlarından Sargonun sarayı bulundu. Bu suretle Asur ve Babil medeniyeti, tarihi Tevrat ve Herodotun menkulatından kurtulmuş oldu. Yine bir İngiliz alimi olan (Layar) 1846 da kumlar altından(Ninvayı)muh-teşem saraylarile ve Asur Banibalin meşhur kütüphanelerile meydana çıkardı. Yine 1863 de Babilin yeri bulundu. 1897 ye kadar Fransa marif nezareti namına (Elam) mintakasında ve bilhassa (Sus) de yapılan kazı neticesinde çıkan eserlerin orta Asyadan gelen Brakisefal Türk ırkı tarafından meydana getirildiği anlaşıldı ve başlı başına müstakil bir Sümer medeniyetinin mevcudiyeti bütün Avrupa alimleri tarafından kabul edildi. Nihayet 1851 de Çivi yazısı da okunduktan sonra tetkikata daha şümüllü bir surette devam edilerek şu hakikatlar ortaya çıktı.

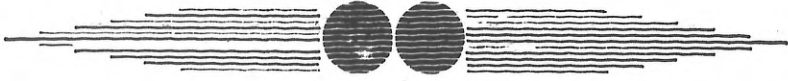
1—Samî ve yerli olduğu sanılan Mezopotamya medeniyeti daha eski Sami olmyan bir ırkın malıdır.

2—Bu ırk ve bu medeniyet orta

Sadi Arcak
Arkası S. 24 de

Sana't Konuşmaları

Güzel San'atların MENŞEİ

Etrafımıza, baktığımız vakit herkeste bir güzelleşme ve süslenme meyli görürsünüz Fakat, bu hal yalnız bugün için değildir. Eskiden de böyle idi. Acaba bu süslenme arzusu, güzellik hissi insanlara nereden gelmiştir?. Bu hususda bir çok nazariyeler vardır. Fakat en akla yatanları üç tanedir.

1—[Darvinin cinsiyet nazariyesi. Bana göre, bedii hayat, hayvanî bir esastan çıkmıştır. Cinsi temayüllerin mahsulüdür. Burada bir seçme işi vardır. Dişi, hanki erkeği cazip görürse, ona temayül edecek, dolayisile aşk başlatacak ve sonunda güzellik doğacak. Meselâ, kuşların öterek, dansederek hem cinslerini cezbetmesi bnnndan ileri gelir. Hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da böyledir. İptidaî insanlar, halkalarla, vücutlarını süslerler.

Fakat, şu şekilde bir itirazda bulunabiliriz :

Eski insanların, süslenmesi acaba kendilerini beğendirmek arzusunun neşet ediyor? Böyle ol-

saydı. cemiyette fert değıştikçe bu süsler değışmiyecekmi idi? Bnnun için bu süsler güzel göstermek arzusundan da doğmamıştır. Sonra eski insanlar arasında "aşkta,, yoktur. Darvinin nazariyesi ancak medeniyet itibarile daha ilerlemiş olan kavimlere göredir.

2—Bücherin nazariyesi: Bu zatta göre san'at iptidaî kavimlerin sulh içinde çalışmalarından doğmuştur. Meselâ, bir kayığı yürütmek, bir ağacı devirmek için beraberce çalışmak lâzımdır. Beraberce nefes almak. Çekmek şarttır. Bu nizam, herkesin hareketini ahenktar kılar. Ve bu suretle işçiyi neşeleştirir.

Bu nazariye bir dereceye göre doğrudur. Evet mütavazın hareketlerin bedii bir kıymeti vardır. Fakat bu hareketlerin yalnız sinai olması şart değildir. Çünkü her içtimaî hareket bir nizam ve intizam ister. Bu nazariye güzel san'atların menşei bir taraflı izah etmiş oluyor demektir.

Güzel san'atlar istiklâlini ka-

Arkası S. 16 da

Gönül Yarası

On bir yaşında kadar var mıydı? Bunu kendisi de pek kestiremiyordu. İnce boynunu zorla taşıdığı iri başı, bu ağır yükün altında ezilmiş gibi duran cılız vücudile onu görenler mektep çağına yeni gelmiş bir mini mini sa nırlardı. Fakat ağırlıklı gözlerinin derin ve ciddi bakışı zanedildiği kadar küçük olmadığını hemen belli ederdi.

Nihad, doğu illerinin en güzel bir köşesi olan Malatyada dünyaya gelmiş, varlıklı bir evde büyümüş-tü. Babası oranın eşrafındadı. Hilmi efendi, Nihad doğduktan beş yıl sonra anasının üzerine kuma getirmiş, hem kendinin, hem de evdekilerin rahatını kaçırmıştı.

İki ortak, sabahdan akşama kadar kavga ediyorlar, yekdiğerini kışkandıracak, çileden çıkaracak sebebler bulmağa uğraşıyorlardı. Bu arada Nihad da ana ihtimamından mahrum, hizmetçiler elinde bata çıka büyümeğe çalışıyordu. Sonsuz bir rüya aleminin sisleri içinde benliğini bulmaya başladığı ilk günlere ait hatıraları : iki kürt hizmetçinin salladığı yorgan içinde elindeki tüzüm basdığını kemirerek anasının ve abla dediği sarışın kadının bağırsıklarını dinlemesi.. gecenin yarısında serhoş gelen babasının ağza alınmaz küfürlerle başına ayağından çıkardığı terliği atması, alnı çatkılı annesinin kendisini bağrına kasıp: " bütün bunları

senden ötürü çekerim Nihad...," diyerek ağlaması.. göz yaşlarının kendi yüzüne, dudaklarına damlaması idi. Şimdi Nihad bunları düşünürken çok uzak bir geçmişte tozlanıp unutulmuş günler yavaş yavaş aydınlanıyor, başı eski yılların hayallerile doluyor, Küçük göğsünde sönmüş heyecanları, isyanları yeniden kabarıyordu.

Evlerine ikinci bir " Anne „ geldiğinden beri babası onu sevmemiş, okşamamıştı. Nihad da eskisi gibi ona sokulamıyor, yanında yaramazlık yapamıyordu. Elini öperken eskiden duyduğu sıcaklığı artık duyamıyordu. Nihada öyle geliyordiki: bu uzun boylu, çam yarması gibi iri, şişmaş kadın yalnız evlerinin diriliğini, düzenini bozmakla, annesinin mevkiini sarstmakla kalmamış, babasının kendisine olan sevgi ve şefkatini de hayli azaltmıştı.

Hilmi efendi, onu elinden tutarak çarşıya götürmüyor, develemeler (topaç), Horuzlu düdükler, boyalı şekerler satın almıyordu. Hasta olduğu zamanlarda bile odasına uğramıyordu. Annesinin yalvarışlarına, ısrarlarına ıağmen eve Doktor göndermeyi unutuyor, güç bela alınan reçete günlerce orada, burada sürünüyor, ilaçları bir türlü yaptırılıp getirilmiyordu. Bütün bunlar onun çocuk ruhunda derin ukdeler yaratıyor, babasına içinden darılıyor, küstüyordu.

Geniş sofalarda tahtaları gıcır-tadarak dolaşan, boynu altınlarla süslü "ablası," da onu horlıyor, miskiü bir kedi sümsüklüğü ile bir köşede büzüldüğü bahçedeki harıkda (suyolu) kâğıdtan kayıklar yüzdürerek sabahtan akşama kadar sessiz, sedasız oynadığı halde yine azar işitiyor, hırpalanıyordu. Babasının hatunu sarı perçemleri manğal maşasile kıvrılmış başını sallayıp sürmeli gözlerini açarak :

—Çağa değil, arı !. ne durur, ne dinlenir.. biraz akıllı olsan it eniği !. diye üzerine yürür, suyu vaktında getirmedigini, folluktaki yumurtaların birini kırdığını bahane ederek onu döverdi. O zaman Nihat , göz yaşlarını kurutmak için تنها bir yer arar, elemli yüreğine en candan teselli ve şifayı anasının yumuşak göğsünde bulacağını bildiği halde - onun derdini çoğaltmamak, daima kanlı ve nemli gördüğü o sevgili gözleri yeniden yaşartmamak için - sokağa kaçardı.

Mahalle çocukları daima büyük bir adam gibi somurtkan ve sakın gördükleri Nihadtan hoşlanmazlar, onu oyunlarına almazlardı. Birbirlerini dârtterek : " yine analığından kötek yemiş olmalı.. Bak, nasıl sü-müğünü çekiyor Kupil.. Sanki bizde kibarlık satıyor. Aramıza karışmıyor " diye söylenirler, dillerini çıkararak onunla alay ederlerdi .

Bir gün annesile ablası kavga etmişlerdi. Nihat, o günün dehşetini hiç unutmadı. Kahirden, dertten zayıf düşen annesi alt kattaki odasında yatıyordu. Eyi ablası çekip çeviriyor, hizmetçilere o karışıyor, komşu kadınların yardımile Şehriye çekiyor, Bulgur kaynatıyor, Dam başına sıraladığı iri Siniler içinde Kaysi reçelini güneşletiyordu.

O günde işçilerle beraber Dut sırası çıkarırken birden yukarı gelmiş, dirseklerine kadar sivalı kolları beline dayalı, burun delikleri körük gibi enip kalkarak anasına çıkmıştı.

—Benim gibi kumalığa kurban olasin emi ? Evin bütün işini ben göreyim Sen kurumuş tahta biti gibi örtülere yapış. Kalkayım şu karıcağıza biraz yardım edeyim , deme sakın...

Nihad, ateş püsküren gözlerden kokarak yatağa sokulmuştu. Anası halsiz , bitkin :

—Haydi, işine bacım, dedi ev senin bark senin, kişi senin, hepsi senin. Vaktında ben çok hizmetler ettim . Senin işine karışam da yok yere bir marahnamı çıkaram ? İşçilerin totabaların (Hizmetçi) var. Bin işçi bir başçı demişler . Gösdert yap-sınlar.

—Karı, ben senden akıl istemi-yim. Sana biraz kıbran deyim. Yorğan, döşek yatacakta sankime kişisini kendiye acındıracak. O günler geçti. Seni ağzına bile almaz. Hilmi Ef. böyle pis , eteği yağlı avradın nesini ağzına ala ?.

Artık annesi de hiddetlenmiş, hastalıklı göğsünün bütün kuvvetini topluyarak haykırmıştı :

—Ben sana bir şey ettimmi Karı? Ne uğraşırsın benimle ?. Hay mevlamda seninle uğraşabelekim... Torpağına gidesin. Gişine pek güvenme sen... O, vaktında, beni de baş üstünde gezdirirdi. Kuması hırçın bir kakhaha savurdu :

—Senimi başında gezdirirdi? Güleyim barıma... Senin gibi mezarlık kozalağı kiyafetli avradın nesini sevecek Hilmi efendi ! Kişi dedigin et, can, boy endam ister..

—Bende vaktında bal peteği gi-

bir civandım. Benim çektiklerimi sen çeksen yağlanmış bulaşık eskisine dönerdin... Etine puduna o kadar şişme. Nede olsa benim üstüme gel din. Asıl hatun benim.. Benim erkek çağam var, kapımıza geleli yedi yıl olup durur, hanı elinde, eteğinde?.

— Sıçan kadar marazlı bir çağası var, onunla öğünür. Bu zırt-lambanın neresi çağa, çocuk?. Babası bile ne onu sevmiyor. İrin suratına bakmıyor bile. “Sen doğurursan, kendin gibi, sırma saçlı, ebrişim dudaklı bir çağa doğur dedi”

Annesi Nihadı göğsüne çekti.

—Sen de, kişinde çağama kurban olasınız... Ben marazlısını doğurdum; sen bulamayasın... Zaten Hasırcı ebe bana söyledi. Çağa ilâcı yapturmaya gitmişsin de yüzüne söylemiş, senin çağan olmaz diye. Kişimi çağamdan da benden de бүгү, cadı ile soğutan sensin. Deccal kılık-kıymetli karı! Hasta döşegimde ettiğim duvarları helbet Rabbim kabul eder. Ettiklerin ayağına dolana. Çağa yüzüne hasret kalasın belekim.

—Hoşt oradan.. çenesi çekilesi, teneşire yataşı karı! kocam beni çağa doğurmasamda sever.. “Olursa olsun, olmazsa canını üzme.. çoğada sensin çocukta..” diyi..

—Nafile bu sözlere kanma.. meyvesiz ağacı budarlar bacım..

Annesinin sükûneti kadını bütünü çileden çıkardı. Destin'in yanındaki masrabayı kapınca hastaya fırlattı. Nihad, ümitsiz bir fer-yatla anasına siper olmuş, Bakır su taşı sol kaşının kenarını yumruk gibi şişirmişti.

O günden sonra kadıncağız a-

ğırlaştı. Öksürükleri çoğaldı.. Nefes tıkanıklığı arttı. Niha; geceleri alçak isgemlesinin üstünde karalamalarını yazarken, mektepde köşe kapmaca oynarken daima yüreği acı bir şüphe ile titreyor, hep annesini düşünüyordu. Ah, o bir eyi olsa... bunun için kaç defa küçük ellerini göğ yüzüne açarak allaha yalvarmıştı. Annesi her gece onu koynuna alır, zaif kollarında sıkardı..

—Yavrum. derdi, derslerine çok çalış, belki eyi olurumda senin büyüdüğünü, elinin ekmek tuttuğunu görürüm. Evlât kapısında olsun rahat ederim. Annesile beraber Nihad da ağlamağa başlardı.

—Göreceksin anne.. bak, seni nasıl asaracağım.. sana her bir şeyler alacağım. Öğretmen beni seviyor, öteki çocuklara her zaman beni gösteriyor. “Sizde Nihad gibi uslu, çalışkan olun,” diyor. Bugün defterime (eyi) yazdı.

Ana oğul yanak yanağa ağlardı. Bu yaşlarda ne tatlı, ne lezzetli bir acılık vardı. O damlalar-daki mesut edici, ferahlatıcı sıcaklığı Nihad; bugün daha eyi anlıyor. Uzak çocukluk günlerinin gönül açan, bir teselli ırmağı halinde yüreğine süzülen göz yaşlarını çok arıyor.. meğer ana ipe beraber ağlamakta ne doyulmaz bir tat varmış!..

O şimdi yine ağlıyor, fakat bunlar gönlüne teselli sunmadan kırpiklerini yakan, öksüzlük azabile dolu zavallı damlalar...

Serin bir güz akşamında annesini yoklamaya gelerek iki gece ka-

lan bibisi dönüşte Nihadı da (Akçadağ) a götürmüştü. Haftalardanberi onu anasının odasına sokmayorlardı. Çünkü doktorlar böyle tenbih etmişlerdi. Babasile halası ona eskiden daha tatlı muamele ediyorlar, annesinin rahatlaşarak daldığını söyleyorlardı. Ablasının gözlerinde bile şimdiye kadar hiç görmediği yumuşak bir merhamet bakışı vardı. Bugün bunlar onu memnun edecek yerde üzüyordu. Hem bu, niçindi? annesi öleceği için mi kendisine böyle acıyorlardı. Halbuki Nihat, acınmadan sevilmek, şefkatli kollarla sarılmak isteyordu. Annesini görebilmekten ümidini kesince bibisi ile beraber Akçadağa gitmeğe razı oldu.

Bir hafta sonra Hilmi efendi de oraya gelmişti. Çehresi biraz solgun gibiydi. Akşam sofrada yemek yerlerken :

- Nihad dedi, annen, artık iyi olacak.. üç gün evvel onu Ayıntap hastanesine götürdüm, dönüşde de seni görmeye geldim. Hepinize çok selâmları var.. senin gözlerini öpüyor. İyileşince seninle Aayıntaba gidip anneni Malatyaya getiririz hemi ?

Nihad, tastik makamında başını salladı. Ve içli köftenin soğanlarını silkerek kabuğunu yemiye devam etti.

O; her şeyi anlamıştı. Anacığının Antep hastahanesine değil, Cingelikteki mezarlığa götürüldüğünü biliyordu. Fakat açığa vermedi; anlamamış göründü. Aradan

aylar geçti . . Nihad, bir defa bile annesini kimseye sormadı. "Hani anam, Antebe gitmişti . . . Ne zaman gelecek ? „ demedi. Anlaşılmaz Çocuk gururu onu, bundan menetmişti.

Gündüzleri meptepte şöyle böyle avunıyor; fakat akşam olup eve dönünce her vakit onu güler yüzle karşılayan, ne kadar muzdarip olursa olsun yine ateşden kavrulmuş dudaklarında tatlı bir gülümseme ile ona: "yavrum, Nihadım. " diyen anacığını arayordu.

Eve gelmesile beraber analığının bitip tükenmez emirleri de başlayordu. Tam çantasını açıp yarınki vazifelerini yazmağa başladığı bir sırada ablasının sert sesi onu istemiyerek yerinden kaldırıyordu. Kalemını cebine sokuyor, defterini kapıyor, testileri alarak suya gidiyor, ipteki çamaşırları topluyor, ocak perdahlıyor, hatta akşamlık için pişirecekleri bulgur pilavının yağını tavada kızdırıyordu. Bütün bunlara rağmen ablası yine memnun olmaz :

"Toprağına gidesin . . Allah seni ala seni elimden oğul " diye bağıırıp dururdu. Üstelik de babasına şikâyet eder, nahak yere azar işitmesine, hırpalamasına sebep olurdu. Nihat bütün

Kızıl'in Köyü

Tetkikleri

Geçen sayılardan sırtan

D—Yıl sıtması denilen ve iki günde bir sıtma tutanlara ekşi bir Narın suyuna bir yumurta kırar güzelce karıştırdıktan sonra içirirler.

E—Baş ağrılarına karşı beyin üzerindeki kıllar tıraş edilir. Ustura bıçağı ile çizilerek kan çıkarılır.

F—Göz ağrılarının tedavisi için bir çay şekerine bir parça kırmızı boya karıştırdıktan sonra hastanın gözüne dökülür.

J—Yeni doğan çocukların amudî fikirilerinin iki yanından haftada bir kerre çizilerek kan akıtmak adettir. Bu hal çocuk yaşına gelinceye kadar devam eder.

H—Hastanın eğer başı ve gözü ağrıyorsa kıpkırmızı kızarılmış dikış innesini alına basmak suretiyle tedavi ederler.

İ—Hastalık eğer vücutta sızı yapıyorsa pamuktan yapılmış ve gök boya ile boyanmış yeni ufak bez parçasına sigara gibi sarar ve yakarlar bu yakılan bez yanık yeri yukarı gelmek üzere hastanın ağrılı yerine konur. Bez yavaş yavaş yanarak hastanın vücudunda kül olur. Bu kül yanık üzerine basılır. O gün öylece bırakılır. Ertesi gün biraz Aşyağı (Sadeyağ) sürülür. Bundan bir iki saat sonra yanık üstündeki kabık kalkar, orada

yuvarlak bir yara açılır. Bu yaraya her gün bir nohut koyularak değiştirilir. Bunun üstü kâğıtla kaplanır. Nohut koydukça yara işler böylece hastanın arzusuna kadar devam edilir. Nohut kalktıktan sonra yara kendi kendine kapanır. Buna döğün denir.

1 — Karın ağrılarını nehir kenarında bulunan ve toparlak adı ile anılan bir nebat kökünü yemek suretile tedavi ederler.

YARALAR :

A—Bıçaktan doğma yaranın tedavisi için ham döğülmüş soğan sümak ekşisi içinde iyice ufaladıktan sonra süzer ve yarayı bu su ile yıkarlar. Bu ilâç akan kanı durdurur.

B—Yara derin ise kenarına hamurdan bir set yapılır. Kenar bir vaziyette bulunan Sadeyağını bu yaraya dökerler. Kanı dıran yere yani üzerine koyun kuyruğu, balmumu, beyaz soğana, enlik denilen bir nebat kökünün suyu içine döğülmüş buğday unu karıştırılarak lapa yapılır. Bu lapa yara üzerine konur. (Lapa hem yarayı temizler ve hemde yarayı kapatır.)

Yara ufaldıktan sonra enlik kökü suyu balmumu ve sadeyağdan yapılmış merhemle yara kapatılır.

C—Eğer yara derin olur içi tedavi edilmeden ağzı kapanır, dip-ten yeniden işlemeye başlarsa o zaman yeni kesilmiş bir koyun derisi yara üzerinde kapatılır. (Önce lapa sonra merhem konur.)

Hastalıktan korkmak ve çekinmek yoktur. Gerek aile efradı ve gerekse komşular hastanın yanında oturur. Onunla meşgul olur. Hastanın yediği kabdan yemek yer, su içerler. Hastaya gönlünün istediği yedirirler. Eğer hastanın istediği kendi evinde bulunmazsa yakın komşudan temin edilir. Komşular hasta için istenilen herhangi bir şeyi vermemezlik etmezler. Uzak bir mahalden gelmesi icabeden herhangi bir yiyecek hasta için ev sahibine yardım olmak üzere getirilir.

Ölüm köylerde bir Tanrı buyruğu telâkki edilir. Bunun için köyde bir ölüm vakası duyulduğu gün hiç bir fert çifte ve sair işe gitmez. Gençlerin bir kısmı kabir kazmağa, diğer kısmı da cenazenin köydeki işlerine koşar. Köy kızları cenazenin suyunu getirirler. Kadınlar cenaze kalkıncaya kadar evlerinde iş görmezler. Ölüye son saygılarını göstermek üzere düşerge işlerini görürler. Cenaze bütün köylünün kolları üstünde ebedî yerine götürülür. Cenaze defnedilince halk cenaze sahibine baş sağlığına giderek kendilerini teselli ederler. Cenaze kalktıktan sonra kadınlar (Akrabaları) ölünün elbiseslerini alarak ve birbirine giydirerek kabre gider ağlarlar. Bu hal her gün bir def'a olmak üzere kırk gün devam eder. Bllâhare bu elbiseler muhtaç birine verilir.

4—Ailenin ve köy muhitinin çocuğu ve gence vermek istedikleri terbiye şekillerine çocuk veya genç itiraz ederse onların söylediklerini dinlemezse bu gibilere ne yaparlar?

4—Çocuğun yaşı küçük olupta verilen nasihatları dinlemez ve itiraz etmek isterse bir müddet başı boş bırakılır. Kendi halinde terbiye yoluna başvurulur. Bu şekilde fena huydan vaz geçmeyen ve eski halinde devam eden çocukların döyerek terbiyesi yoluna gidilir. (Köylü çocuklarını umumiyetle nazlı ve şımarık büyötmektedir. Bunun neticesi olarak konuşmağa başlayan çocuklardan ta yaşları kemale gelenler arasında ana ve babalarını dövenler çok görölmektedir. Çocuklar ne diler, ne isterse baba ve anaları tarafından yaptırılır.)

Eğer çocuk evlenme çağına gelmişse çocuk evlendirilir. Ayrı bir ev yapılarak kenara çıkarılır Ev idaresi umurile terbiye edilir. Böyle çocuklar halk arasında mevkisiz ve yersiz olurlar. Sözleri dinlenmez. İtibarsız olurlar. Sersem ve hayırsız isimlerle anılırlar.

Köylüler umumiyetle baba ve analarına hürmet edenleri küçüklerini koruyan büyüklerini sayan, yalan söylemeyen halkın ırz ve namusile oynamayan kendi işle meşgul olan, hırsızlık yapmayan kimseleri sever bunlar dışında hareket edenleri sevmezler.

Herkesin saygı gösterdiği şeylere saygı göstermeyenler köylünün nazarından düşer, sözü dinlenmez.

Köylülerden gerek maddî ve gerekse manevî hiç bir yardım göremezler. İnsanlıktan tecrit edilirler.

5—Köy odalarında gençlerin ter biyesile bilgili ne gibi faaliyetler cereyan eder ?.

5—Köy odalarında en çok aşk masalları ile cengâverlik , öyküleri ziraat usulleri, gezi masalları, dinî ve askerî bahisler hakkında konuşulur ve heyecanla dinlenir.

Köy odaları Sonbaharın başlaması ile işlemeye başlar İlkbaharın sonuna yani, harman işlerinin başlamasına kadar devam eder.

Köy odalarında oynanan birkaç oyundan başka eyun bilinmez. Bu oyunlar her yerde olduğu gibi yüzük oyunu ile bilmecelecilerdir. Yüzük başka yerlerde oynananlar gibidir.

Yazmağa değer bir cihet olmadığı için söylenen bilmecelecilerden bazılarını sunarım. (Bilmeceleciler ekli listededir.)

Bu bilmecelecilerden başka ev bilmececi oyunu oynanır, şöyledir :

Bir evim var , bir baba , bir ana, üç kız bir oğlan , bilene olsun kurban şeklinde sorulur. Sorguda evin içindekiler tamamen sayılır. Yalnız bu oyunda muvaffakiyet köyde yaşayan her aileyi nüfusları ile bilmeğe bağlıdır. Sorgudaki nüfus hanki evde ise o evin sahibinin adı söylenir ve bu cevap doğru olur.

Bundan başka :

Köylüler kendi aralarında türküler söylerler. Musiki aletinden köyde Kaval çalanlar bulunur. Musikiye büyük heves gösterilir. Bunun içindir ki bu havalide köy köy dolaşmak suretile temini maişet eden çalgıcılar görünür.

O. TOTAY Salgır

Sonu var

Eski Medeniyet SAHALARI

Baştarafı S. 13 de

Asyadan gelmiştir.

3—Bu medeniyetin mümtaz mümessilleri olan Sümer'lerin menşei-ne dair Türkistanda yapılan hafriyat Sümer ırkının asıl vatanının orta Asya olduğu da anlaşılmıştır.

(Aşkabat) yanın da Anude (PumPELLI) tarafından yapılan kazıda tarih ten evvelki devirlere ait medeniyet eserleri meydana çıkmıştır. Bu eserler İran yaylasının garbine düşen medeniyetlerle şayanı hayret bir müşahade gösterir. Babil medeniyeti menşei-nin Sümerlerde olduğu artık üzerinde münakaşa edilmeyen bir mevzudur. Babil'deki hafriyat neticelerine göre Asur ve Babil medeniyetlerinin daha gerisinde uzak bir mazide (Dicle) ve (Fırat) sahalarının cenup kısımlarını işgal eden eski bir ırk vardı. Bu ırk İran ve Türkistanda yapılan son hafriyat ile ve garbî Asyanın ilk sekenesine dair elde ettiğimiz malumatla münasebetdardır.

İşte asıl Sümer medeniyeti Dicle ve Fırat nehrinin cenup kısımlarında kurularak oradan etrafa yayılmıştır. Bu sahada en eski Sümer medeniyet merkezlerinden olan(Suş,)(Uur), (Uuruk) şehirleri bir medeniyet mihrakıdır.

Lise Tarih Öğretmeni

Sadi Arcak

